

ВІДГУК

офіційного опонента, д.е.н., професора Сагайдака Михайла Петровича на дисертацію Силенко Ольги Михайлівни «Організаційно-економічне забезпечення інноваційного розвитку металургійних підприємств»,

поданої до захисту на здобуття наукового ступеня кандидата економічних наук за спеціальністю 08.00.04 – економіка та управління підприємствами (за видами економічної діяльності)

Актуальність обраної теми дослідження

Сучасні трансформаційні перетворення, що відбуваються у світі та зокрема геоекономічна трансформація світового порядку, яка розпочалася на початку ХХІ ст., визначаються динамікою глобального конкурентного середовища, а початок Четвертої промислової революції, проголошеної у 2016 р. на економічному форумі у Давосі, ще більше посилив відрив розвинутих країн із постіндустріальною економікою від інших, до яких належить і Україна. За оцінками експертів, середній показник впровадження інновацій в Україні не перевищує 5%. Це призводить до певної деградації, тобто руйнування виробничого потенціалу вітчизняних підприємств, серед яких не є виключенням і металургійні підприємства. Однією із можливостей ефективно покращити ситуацію, скоротити розрив між розвинутими країнами та Україною, досягти не тільки прийнятних темпів економічного зростання, але й його якісного наповнення, є формування сприятливого організаційно-економічного забезпечення інноваційного розвитку. На нашу думку, в умовах глобалізаційних процесів пріоритетним завданням для інноваційного розвитку бізнесу є вектор, так званого, промислового прориву. Тобто, ефективне функціонування суб'єктів ринкових відносин можливе за рахунок ідентифікації ключових факторів розвитку підприємств в сучасних умовах. У зв'язку з цим, дисертаційне дослідження, в якому зроблено спробу науково-практичного обґрунтування теоретичних положень, методичних та практичних рекомендацій з формування організаційно-економічного забезпечення інноваційного розвитку металургійних підприємств в умовах інвайронменталізації економіки, є актуальним.

Ступінь обґрунтованості наукових положень, висновків, рекомендацій

Дисертація Силенко О.М. присвячена науково-практичному обґрунтуванню теоретичних положень, методичних та практичних рекомендацій з формування організаційно-економічного забезпечення інноваційного розвитку металургійних підприємств в умовах інвайронменталізації економіки.

Заслугове на увагу репрезентація за новітніми науковими підходами тлумачення базових детермінант поняття «організаційно-економічне забезпечення інноваційного розвитку підприємств», що дозволило автору з урахуванням специфіки інвайронментальної економіки уніфікувати розмаїття їх трактувань та доповнити науковий тезаурус, сформованим за комунікативною інтенцією, авторським ілюкутивним актом з пропозиціональним змістом поняття «організаційно-економічного забезпечення інноваційного розвитку підприємств» за інвайронментальним підходом як чітко структурованої системи мотивації, стимулювання та гарантування сприятливості середовища до інноваційного

розвитку підприємств, а також координації їх дії (через організацію взаємозв'язків між усіма елементами системи) до генерування економічного зростання за інвайронменталізації індустрії.

Цікавими за когнітивним підходом є окреслені автором ключові критерії багатокритеріальної оцінки інвайронментального виміру сприятливості організаційно-економічного забезпечення інноваційного розвитку металургійних підприємств, виокремлена система часткових та інтегральних показників, які забезпечили побудову ієрархії визначення індикатора сприятливості організаційно-економічного забезпечення.

Заслугує на позитивну оцінку і запропонована автором методика інвайронментального виміру сприятливості організаційно-економічного забезпечення інноваційного розвитку підприємств за ціннісно-орієнтованим підходом, яка завдяки модифікації мультикритеріального аналізу, чітко структурованою етапологією стейкхолдер- та декаплінг-аналізу, забезпечить більш реалістичну оцінку рівня мотивації, стимулювання та гарантування сприятливості організаційно-економічного забезпечення до інноваційного розвитку підприємств і збалансування інтересів стейкхолдерів у генеруванні економічного зростання за інвайронменталізації індустрії.

Варто зазначити пропозиції автора з удосконалення методики оцінювання інвайронментальної ефективності організаційно-економічного забезпечення інноваційного розвитку металургійних підприємств за декаплінг-підходом, що, на відміну від наявних, дозволить визначити критеріальну площину її змін залежно від змін обсягів фінансування інноваційної діяльності та темпів нарощування обсягів виробництва металопродукції, що має стати основою для прийняття аргументованих рішень з визначення пріоритетних напрямків інноваційного розвитку підприємств на середньо- та довгострокових часових відрізках.

Не менш цікавою вважаємо і запропоновану дисертантом імітаційну модель осучаснення організаційно-економічного забезпечення інноваційного розвитку металургійних підприємств, яка, на відміну від наявних, ґрунтується на чіткості визначення векторів трансформаційних змін за умов інвайронменталізації індустрії, запровадження якої дозволить подолати їх техніко-технологічну відсталість, забезпечити ощадливе виробництво, зростання обсягів експорту кінцевої продукції, а також очікувань стейкхолдерів у збереженні довкілля.

Приваблює і модифікований за ідеографічним підходом механізм податкового стимулювання виробництва «зеленої» сталі, який, на відміну від наявних, передбачає надання металургійним підприємствам податкових преференцій з екологічного оподаткування за умови супроводження нарощування обсягів виробництва сталі декаплінг-ефектом, підтвердженого висновком органу моніторингу, звітності та верифікації викидів відповідно до вимог Рамкової Угоди та Директив ЄС №1996/61, №2003/87 та №2004/101.

Доволі цікавими та слухними є практичні рекомендації з розробки концепції інноваційного розвитку металургійних підприємств за *kaizen*-підходом, яка, на відміну від наявних, передбачає безперервне вдосконалення процесів виробництва завдяки креативності мислення працівників та розробці ними новацій із забезпечення ощадливого виробництва, підвищення якості продукції (відповідно до потреб споживачів) та досягнення поставленої мети.

Обґрунтованість наукових положень зумовлена глибоким аналізом та узагальненням теоретичного та практичного досвіду, залученими і опрацьованими офіційними статистичними матеріалами та літературними джерелами з фахових питань та використанням отриманих результатів у практичній діяльності металургійних підприємств.

Основні наукові положення, висновки і практичні рекомендації, викладені в дисертації, є належним чином обґрунтованими, логічними і послідовними.

Достовірність результатів, новизна досліджень та повнота викладу в опублікованих працях

Достовірність висновків і рекомендацій, сформульованих у дисертації, зумовлена ґрунтовним розумінням і творчим застосуванням наукової методології та застосуванням сучасних методів проведення досліджень. Дисертаційне дослідження виконане відповідно до науково-дослідних тем Класичного приватного університету «Розвиток стратегії промислових підприємств на основі інноваційного спрямування» (державний реєстраційний номер 0113U007108, 2013-2015 рр.) та «Формування механізмів стабілізації функціонування промислових підприємств на засадах антикризового управління» (державний реєстраційний номер 0116U000799, 2016 р.), у межах яких автором обґрунтовано теоретичні підходи та розроблено практичні рекомендації щодо формування організаційно-економічного забезпечення інноваційного розвитку металургійних підприємств в умовах інвайронменталізації економіки.

Аналіз змісту дисертаційної роботи та автореферату дозволило у сформульованих автором положеннях роботи виокремити елементи наукової новизни, чітко визначити основні положення, висновки і пропозиції автора, що відображають належний науковий рівень дисертанта.

Автором удосконалено:

за ціннісно-орієнтованим підходом методикою інвайронментального виміру сприятливості організаційно-економічного забезпечення інноваційного розвитку підприємств шляхом модифікації мультикритеріального аналізу, чітко структурованою етапологією стейкхолдер- та декаплінг-аналізу, що, на відміну від наявних, забезпечить об'єктивну оцінку рівня мотивації, стимулювання та гарантування сприятливості організаційно-економічного забезпечення до інноваційного розвитку підприємств і збалансування інтересів стейкхолдерів у генеруванні економічного зростання за інвайронменталізації індустрії;

методику оцінювання за декаплінг-підходом інвайронментальної ефективності організаційно-економічного забезпечення інноваційного розвитку металургійних підприємств, що на відміну від наявних, дозволить визначити критеріальну площину її змін залежно від змін обсягів фінансування інноваційної діяльності та темпів нарощування обсягів виробництва металопродукції, що має стати основою для прийняття аргументованих рішень з визначення пріоритетних напрямків інноваційного розвитку підприємств на середньо- та довгострокових часових відрізках;

модель архітекtonіки прийняття рішень з управління інноваційним розвитком металургійних підприємств за QFD-методикою, яка, на відміну від наявних, завдяки побудові «будинку якості» передбачає забезпечення збалансування

інтересів/впливу стейкхолдерів у інноваційно- й екологічно відповідальному спрямуванні інвестицій на виробництво за новітніми технологіями металопродукції світового рівня.

набули подальшого розвитку:

уніфікація трактування базових детермінант поняття «організаційно-економічне забезпечення інноваційного розвитку підприємств», що дозволило в умовах розвитку інвайронментальної моделі економіки розширити науковий апарат сформованим за комунікативною інтенцією авторським іллокутивним актом з пропозиціональним змістом поняття «організаційно-економічного забезпечення інноваційного розвитку підприємств» за інвайронментальним підходом як чітко структурованої системи мотивації, стимулювання та гарантування сприятливості середовища до інноваційного розвитку підприємств, а також координації їх дії (через організацію взаємозв'язків між усіма елементами системи) до генерування економічного зростання за інвайронменталізації індустрії;

базуючись на латеральному мисленні багатокритеріальне моделювання інвайронментального виміру сприятливості організаційно-економічного забезпечення інноваційного розвитку підприємств, яке, на відміну від наявних, окреслює за когнітивним підходом ключові критерії оцінки організаційно-економічного забезпечення інноваційного розвитку металургійних підприємств, виокремлює систему часткових та інтегральних показників, що забезпечило побудову ієрархії визначення індикатора сприятливості організаційно-економічного забезпечення;

імітаційна модель осучаснення організаційно-економічного забезпечення інноваційного розвитку металургійних підприємств, яка, на відміну від наявних, ґрунтується на чіткості визначення векторів трансформаційних змін за умов інвайронменталізації індустрії, запровадження якої дозволить подолати їх техніко-технологічну відсталість, забезпечити ощадливе виробництво, зростання обсягів експорту кінцевої продукції, а також очікувань стейкхолдерів у збереженні довкілля;

модифіковано за ідеографічним підходом механізм податкового стимулювання виробництва «зеленої» сталі, який, на відміну від наявних, передбачає надання металургійним підприємствам податкових преференцій з екологічного оподаткування за умови супроводження нарощування обсягів виробництва сталі декаплінг-ефектом, підтвердженого висновком органу моніторингу, звітності та верифікації викидів відповідно до вимог Рамкової Угоди та Директив ЄС №1996/61, №2003/87 та №2004/101;

концепція інноваційного розвитку металургійних підприємств за *kaizen*-підходом, яка, на відміну від наявних, передбачає безперервне вдосконалення процесів виробництва завдяки креативності мислення працівників та розробці ними новацій із забезпечення ощадливого виробництва, підвищення якості продукції (відповідно до потреб споживачів) та досягнення поставленої мети.

Цінність дослідження для науки і практики та шляхи їх використання

Дисертаційне дослідження являє собою конкретний внесок у розвиток інноваційної діяльності підприємств, який полягає в науково-практичному

обґрунтуванні теоретичних положень, методичних та практичних рекомендацій з формування організаційно-економічного забезпечення інноваційного розвитку металургійних підприємств в умовах інвайронменталізації економіки.

Науково-методичні розробки та рекомендації з вдосконалення організаційно-економічного забезпечення інноваційного розвитку металургійних підприємств використано Запорізькою торгово-промисловою палатою при сценарному прогнозуванні організаційно-економічного забезпечення інноваційного розвитку металургійних підприємств за форсайт-методологією (довідка про впровадження від 04.10.2019р. №16/542). Практичні рекомендації з організаційно-економічного забезпечення інноваційного розвитку металургійних підприємств враховано ТОВ «ЗТМК» при впровадженні систем ощадливого та екологічного управління якістю продукції, передбачених міжнародними стандартами ISO 9001 та ISO 14001:2015 (довідка про впровадження від 02.09.2019р. №ІМ/2-1366). Практичні рекомендації з прийняття рішень з управління інноваційним розвитком металургійних підприємств за методикою QFD використано ПАТ «Запоріжсталь» (довідка про впровадження від 26.02.2020р. №13/2011518). Теоретико-методологічні узагальнення та результати досліджень з організаційно-економічного забезпечення інноваційного розвитку металургійних підприємств впроваджено в навчальний процес Національного університету «Запорізька політехніка» при підготовці навчально-методичних комплексів з дисциплін «Інноваційна стратегія» та «Економіка і організація інноваційної політики».

Оцінка оформлення дисертації та змісту автореферату.

Дисертація та автореферат оформлені згідно вимог МОН України. Дисертаційна робота структурно складається зі вступу, трьох розділів, висновків, додатків та списку використаних джерел. Висновки присутні, належним чином аргументовані. В роботі надані змістовні пропозиції. Автореферат висвітлює основні положення і висновки, що містяться в дисертації, відображає її структуру та логіку викладення матеріалу.

Дискусійні положення та зауваження щодо змісту дисертації. Незважаючи на загальну позитивну оцінку викладених у дисертації положень, висновків і рекомендацій, вона містить певні зауваження та дискусійні питання. До них, зокрема, слід віднести такі:

1. На с. 33 автором підкреслено, що найбільш повноцінним трактуванням визначення поняття «інновації» (виходячи з критичного осмислення сутності «інвайронменталізації економіки») є його трактування за когнітивним підходом як інтелектуального капіталу трансформованого в циркулюючу інформацію щодо креативних комерціалізованих новацій, спрямовану на координацію дії суб'єктів господарювання задля забезпечення ресурсо- та енергозбереження, збалансування сучасних потреб та інтересів майбутніх поколінь у безпечному і здоровому докільлі. При цьому, на нашу думку, недостатньо обґрунтовується функціональна значущість інновацій за умов інвайронменталізації економіки.

2. На с.65 акцентовано, що у межах концепції інноваційного розвитку промислових підприємств центральне місце повинна займати інвайронментальна ефективність, тобто одночасне поєднання економічної, екологічної,

відновлювально-енергетичної, соціальної та інформаційної ефективності, які мають сприйматись як певні цінності, що, на наш погляд, є дискусійним.

3. Подані дисертантом на с. 86 пропозиції щодо виокремлення системи показників інвайронментальної ефективності через декаплінг-ефект вважаємо такими, що заслуговують на увагу, проте потребують більш повного і змістовного обґрунтування.

4. На с.126 автором зазначено, що наразі Україна має чи не останній шанс скористатись «вікнами можливостей» у застосуванні накопиченого технологічного досвіду більш розвинутих країн. Тож характер моделі організаційного забезпечення інноваційного розвитку металургійних підприємств необхідно терміново змінити з інерційного на проривний. Цілком погоджуємось з даним твердженням, однак поняття «проривного» варто було розкрити більш повно, з виокремленням критеріїв оцінювання зазначених «проривів» з урахуванням часових і ресурсних обмежень.

5. У дисертаційній роботі автор зазначає, що наразі участь українських металургійних підприємств у GVCs пов'язана переважно з експортом сировини і металопродукції її первинної переробки, тобто продукції з низькою часткою доданої вартості, оскільки в металургії недостатньою мірою генеруються і використовуються інновації (с. 133). При цьому автор акцентує увагу на існуючих політичних, зовнішньо- та внутрішньо-економічних проблемах інноваційного розвитку металургійних підприємств. Проте, на наш погляд, більший акцент доцільно було зробити на окреслені та пріоритетних напрямках вирішення існуючих проблем економічного забезпечення їх інноваційної активності.

6. На с.155, для відображення взаємозв'язків стейкхолдерів, автором побудовано карту пріоритетних груп стейкхолдерів, зацікавлених в інноваційному розвитку металургійних підприємств. На даній карті визначено три концентричних області, в яких автором запропоновано розмістити всіх зацікавлених в інноваційному розвитку металургійних підприємств осіб за інтересами та можливостями впливу. Зазначена карта привертає увагу, однак автором не зазначено, за яким саме принципом здійснено її побудову.

7. Заслуговують на увагу пропозиції автора, подані на с.202 щодо зміни характеру екологічного оподаткування металургійних підприємств з компенсаційного на стимулювальний, шляхом внесення змін та доповнення до ПКУ, зокрема, в частині сплати забруднювачами навколишнього середовища екологічного податку, а саме до п.5 ст.242 ПКУ щодо бази оподаткування шляхом передбачення її зменшення на суму екоінвестицій, фактично витрачених у звітному періоді на реалізацію інноваційних проектів з екологічної модернізації виробництва та забезпечуючих отримання екоефекту (декаплінг-явища), підтвердженого системою моніторингу, звітності та верифікації (системою МЗВ) відповідно до чинного законодавства. Однак автором недостатньо розкрито порядок підтвердження екоефекту системою МЗВ.

8. У дисертації, на наш погляд, не приділено належної уваги підходам до управління ризиками, пов'язаними з інноваційною діяльністю металургійних підприємств. У цьому аспекті доцільно було б також здійснити розрахунки, пов'язані з інноваційними ризиками.

Зазначені зауваження не носять принципового характеру і не впливають на загальну позитивну оцінку дисертації, їх слід розглядати як можливі напрями подальших наукових розробок здобувача.

Загальний висновок

Дисертаційна робота Силенко Ольги Михайлівни «Організаційно-економічне забезпечення інноваційного розвитку металургійних підприємств» є завершеним науковим дослідженням, виконаним на актуальну тему. Робота містить теоретичні та методологічні узагальнення, розробки науково-практичних рекомендацій щодо науково-практичного обґрунтування теоретичних положень, методичних та практичних рекомендації з формування організаційно-економічного забезпечення інноваційного розвитку металургійних підприємств в умовах інвайронменталізації економіки. Рівень проведених досліджень та їх практична спрямованість свідчать про наукову зрілість здобувача.

Враховуючи актуальність, новизну, важливість одержаних автором наукових результатів, їх обґрунтованість і достовірність, а також значну практичну цінність сформульованих положень і висновків, дисертаційна робота Силенко О.М. «Організаційно-економічне забезпечення інноваційного розвитку металургійних підприємств» відповідає вимогам МОН України, які висуваються до дисертацій на здобуття наукового ступеня кандидата економічних наук, та відповідає «Порядку присудження наукових ступенів і присвоєння вченого звання старшого наукового співробітника», затвердженого Постановою Кабінету Міністрів України від 24.07.2013р. за №567, а її автор – Силенко Ольга Михайлівна заслуговує присудження наукового ступеня кандидата економічних наук за спеціальністю 08.00.04 – економіка та управління підприємствами (за видами економічної діяльності).

Офіційний опонент

завідувач кафедри менеджменту
ДВНЗ «Київський національний економічний
університет імені Вадима Гетьмана»,
доктор економічних наук, професор



М.П. Сагайдак

М.П. Сагайдак

